

# BISERICA și ȘCOLA.

Fóia bisericescă, școlastică, literară și economică.

Iese odată în săptămână: DUMINECA.

## PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:  
Pe un an 10 cor. — pe 1/2 an 5 cor.  
Pentru România și străinătate:  
Pe un an 14 fr., pe jumătate an 7 franci.

## PREȚUL INSERTIUNILOR:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin  
cam 150 cuvinte 6 cor.; până la 200 cuvinte  
8 cor.; și mai sus 10 cor. v. a.

Correspondențele să se adreseze Redacțiune

„BISERICA și ȘCOLA.“

Êr banii de prenumerațiune la  
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD

Nr. 3998.

## IOSIF

din îndurarea lui Dumnezeu dreptcredinciosul Episcop al bisericii ort. orientale române în părțile Aradului, Orăzii-mari, Ienopolei și al Hălmagiului, precum și în cele adnecsate din Banatul-Timișan.

*Iubitului cler și tuturor credincioșilor din părțile aparținătoare Consistorului Nostru din Oradea-mare: dar și pace dela Dumnezeu Tatăl și Domnul nostru Isus Christos, împreună cu salutarea Noastră arhierescă!*

Prin alegerea Noastră de episcop diecesan devenind în vacanță postul de președinte-vicariu episcopesc la Consistoriul nostru eparhial din Oradea-mare, Sinodul nostru eparhial, în ședința sa dela 22 Aprilie (5 Maiu) a. c., a ales de președinte-vicariu episcopesc la memoratul Consistoriu orădan pre venerabilul părinte protosincol Vasilie Mangra, a cărui alegere incuviințându-o și Noi, în ziua de astăzi l'am și introdus în funcțiune.

Făcându-vă deci cunoscut Vouă tuturor, Iubit cler și popor din părțile Consistoriului Orăzii-mari, aceasta îndeplinire a vicariatului episcopesc din Oradea-mare, vă poftim pre toți: ca pre susnumitul vicariu al Nostru, venerabilul părinte protosincol Vasilie Mangra, să-l recunoașteți de atare, în afacerile oficiale să-i dați toată ascultarea și supunerea, iar afară de oficiu — stima și reverința cuvenită.

După care cu binecuvântarea arhierescă am rămas

Oradea-mare, 30 Maiu 1900.

al vostru de bine voitor:

*Iosif Goldiș, m. p.*

Episcopul Aradului.

Nrul 4916/1900.

Se aduce la cunoștința tuturor cărora li-se cuvine, că esamenele de cvalificațiune învățătorească se vor ține în zilele de 13/26, 14/27 și 15/28 Iunie a. c. la seminar.

Candidații vor avé a-și presenta petitele de admisiune pentru censurare — Consistorului diecesan până în 7/20 Iunie a. c.

Arad, la 20 Maiu (2 Iunie) 1900.

*Iosif Goldiș, m. p.*

Episcopul Aradului,

## Părinții Bisericii despre educațiune.

Spiritul creștin, care în toate privirile a reformat viața omului, a modificat și raporturile părinților cătră copii, după cum o vedem deja în timpurile primitive ale bisericii. Apostolul Pavel indemnă pe părinți a crește copii lor în învățătura și îndreptarea Domnului (Efeseni 6, 4).

Cei mai vechi părinți ai bisericii repetă acest sfat al Apostolului, și deja Policarp, episcopul Smirnei, scrie cătră Filipeni, cu aceleași cuvinte ale apostolului Pavel, a crește pe copii în frica lui Dumnezeu. Această creștere, în frica lui Dumnezeu, era considerată ca fundamentul educațiunii, pe când părinții păgâni, după cum zice Augustin despre însuș tatăl seu, îngrijeau mai mult să aibă fii învățați și elocinți, decât virtuosi și morali. Din contră creștinii dau educațiunii religioase cea mai mare importanță, și de aceea ei vorbiau cu copii lor despre lucrurile religioase încă din copilăria lor. Un mijloc principal pentru aceasta educațiune religioasă era cetirea sfinței scripturi.

Despre Leonida, tata lui Origen, se știe că în fie-care zi puneă pe fiul seu să învețe ceva din s. scriptură. S. I e r o n i m descrie educațiunea creștină a unei copile astfel:

„În loc de petri scumpe și de haine de mătasă, ea trebuie să iubească cuvântul lui Dumnezeu. Mai înainte de toate trebuie să citească psaltirea și în psalmi să cânte plăcerea sa. În Pildele lui Solomon ea poate fi edificată, ca să aibă o viață fericită. Din Eclesiast ea trebuie să se deprindă ceea-ce este a lumii. Prin Iov, ea va învăța să imiteze exemplele virtuții și ale pacienții. Apoi ea poate înainta la evanghelie, pentru a nu le mai lăsa din mâna ei. Istorie și scrierile Apostolilor trebuie să pîrîndă adînc în inima ei, și după-ce va cuprinde bine acestea, atunci ea poate ceti și cărțile lui Moisie, a Împăraților și a Profetilor.“ *Sf. Grigorie de Nissis*, istorisîndu-ne viața sororii sale, *Macrina*, arată cum își făcea muma sa, *sf. Emilia*, datoria de a-se consacra primei educațiuni a copiilor sei :

„Muma sa se aplica ea însași a instrui o copilă atât de minunat înzestrată, însă nu prin serii de lecțiuni prin care, de obicei, prima vîrstă este îmbibală, cu lectura poezilor. Ea privea ca rușinos și necuviincios a altera curăția delicată a unui suflet tiner format în bine, făcîndu-l a cunoaște sau povestirile prea puțin serioase, unde femeile nu joacă un rol frumos, sau pasiunile mișcătoare, cari dau poezilor subiectul și dezvoltarea tragediilor lor, sau turpitudinile comediilor și a viciilor acelor ce au suferit atâtea chinuri sub zidurile Ilionului. Ea o învăța bucăți din S. Scriptură, inspirată de Duchul Sfânt, care se păreau lesne și mai potrivite pentru vîrsta sa prea gingașă, de exemplu Înțelepciunea lui Solomon, și în deosebi ceea-ce este scris pentru formarea vieții și a moravurilor. O învăța psalmii, și la oare-care timpuri însemnate, unele locuri alese din psalmi. Sculîndu-se din pat, mergînd la studiile sale sau părăsindu-le, șezînd la masă sau sculîndu-se dela masă, culcîndu-se sau sculîndu-se pentru a se ruga — ea avea ca tovarăș credincios, care nu o părăsea nici odată, *cîntarea psalmilor*. Primind aceste serioase lecțiuni și altele asemenea, exercitîndu-și în același timp mâinile sale a lucra cu măiestrie lăna, ea ajunsese vîrsta de 12 ani.“

Părinții creștini aveau cea mai mare grige de a depărta de copii lor ori-ce lucru necuviincios.

„Un suflet, zice Ieronim, care trebuie să fie un templu al lui Dumnezeu, trebuie să fie condus așa, încît să nu audă și să nu învețe a vorbi ori-ce lucru, care nu îndeamnă la frica lui Dumnezeu. Fieca creștină nu trebuie să înțeleagă nimic de cuvintele rușinoase și să nu știe nimic de cîntările lumești. Copii corupți trebuie ținuți departe, dar și femeile care îngrijesc de copii, trebuie separate de societățile corupte, pentru ca să nu învețe moravuri rele, pe cari apoi să le comunice și copiilor. Căci dacă părinții păzesc foarte mult pe copii lor de mușcătura șerpelui, de ce să nu-i păzească și de corupțiunea lumii?“

Astfel dară creștinii din timpurile vechi căutau a da copiilor învățători pioși și virtuoși, căci altfel

episcopii și predicatorii ridicau vocea lor pentru a-i muștra; spre exemplu, S. Ioan Gură de aur, când zice: „Astăzi oamenii îngrijesc mai mult pentru caii și măgarii lor, decât pentru copii, căci când este vorba de a lua un om pentru îngrijirea dobitoacelor, căutăm să nu fie prost sau bețiv, sau hoț, sau fără experiență; dară când este vorba de a lua un învățător pentru copilul vostru, atunci luați pe ori-cine și nu vă gândiți, că nici o artă nu este mai importantă ca aceasta.“

Aducîndu-și aminte de cuvintele Mîntuitorului că mai înainte de toate trebuie să căutăm împărăția lui Dumnezeu, părinții cu adevărat creștini se destingeau de cei păgâni prin aceasta, că ei erau convinși, că fie-care părinte poate și este dator a lăsa copiilor o moștenire mai bună decât aur și moși.

Sfinții Părinți ai bisericei condamnă pe acei oameni, cari caută a lăsa copiilor avuții mari și nu îngrijesc de sufletul lor. Grigorie Nazianzeanul laudă pe o femeie creștină, numită Georgina, că ea, deși n'a lăsat copiilor ei nici o bogăție, le-a lăsat însă un exemplu strălucit, împreună cu dorinta de a-o imita.

În asemenea sens și s. Ioan Gură de aur, în mai multe din omiliile sale, îndeamnă pe părinți a da copiilor o educațiune creștină, să nu adune pentru ei argint și aur, ci să caute a pune în sufletele lor moralitatea și viruțile creștinești, căci o educațiune bună este cea mai bună avuție, ce se poate lăsa copiilor. Nepăsarea pentru îngrijirea unei bune educațiuni a copiilor este condamnată de însuș apostolul Pavel, care scrie :

„Dacă cineva nu poartă grige de ai sei și mai virtos de ai casei sale, s'a lăpădat de credință și este mai rău decât cel necredincios.“ (I Tim. 5. 8).

## Starea școalelor noastre.

(Raportul senatului școlar al Consistorului din Arad către Sinodul eparhial.)

Venerabile Sind!

Senatul școlar al Consistorului român gr. or. cu datornica reverință presintă Venerabilului Sinod eparhial raportul despre starea învățămîntului de pe teritoriul districtului consistorial al Aradului în decursul anului 1899.

I.

### Situațiunea generală.

Statul, povățuit de propriile interese culturale într'un șir de ani, putem zice decenii, și-a edificat prin legi și ordonanțe ministeriale sistemul educațiunii de stat.

În acel sistem sunt asigurate toate avantajile posibile pentru școalele de stat și comunale, iar școalelor noastre se impun oneroase obligamente, sub cari se clătina forțele noastre materiale.

Echipat cu atâtea avantagii ale bugetului comun și ale executivei, cătră cari se mai asociază și o estinsă mișcare socială inspirată de tendința emancipării școalelor de sub influențele bisericesti, statul, în repede mers, cucerește teren și mai ales în locurile, unde pozițiunile noastre sunt mai slabe.

În fața acestei năvalnice înaintări, fără buget comun, cu o executivă condiționată de controlul statului și cu o societate săracă, Consistorul e avisat numai la forțele morale, de cari dispune pentru dezvoltarea spiritului de jertfă în popor. Anii neroditori și mulțimea sarcinilor publice au pus însă la grea probă acest spirit de jertfă atunci, când spesele de cult variază până la 50<sup>0</sup>/<sub>0</sub>, căci legea cvincevenalelor și urcarea contingentului de frecvenți ne impun datoria de a prevedé pe învățatori cu cvincevenale și a zidi nouă școale, ceea-ce îngreunează tot mai mult bugetele parohiale.

Resurse scăzute și sarcini urcate — aceasta e signatura actualității în partea materială a învățământului.

În partea didactică, învățământul în genere a avut un decurs normal. Reflexiunile din partea organelor de control s'au raportat mai mult la insuficiențele materiale, cum sunt: defectuositatea edificiilor școlare ori nesolvirea regulată a salariilor învățătoresți, precum și la învățătorii necualiificați, substituiți în lipsă. — Punctul disonant în partea morală a corpului învățătoresc e relațiunea încordată, ce se mai observă în unele locuri între preoțime și învățătorime. Consistorul și-a întors deosebita sa atențiune asupra acestui punct disonant și speră, că prin sfaturi și fapte echitabile va nivela divergențele esistențe și va întruni într'un gând și simțire pe cei, carii împreună formează corpul cultural în sinul Bisericii.

Marii nostri înaintași cu jertfe au întemeiat prima preparandie în Arad, de unde a pornit curentul însuflețirii pentru cultură în popor, ce a dat naștere școalelor de astăzi. Acum, când recerințele timpului au adus în grea pozițiune școala confesională, apelăm la reprezentanții clerului și ai poporului, adunați în acest Venerabil Sinod, să ducă cu sine de aici îngrijirea de soartea școalelor noastre confesionale și să formeze în giurul lor acel cerc social, de care autoritățile bisericesti-școlare au indispensabilă lipsă pentru a atrage pe popor în sfera intereselor școalelor confesionale, ca să putem justifica maxima: „*Virtus vim vicat!*”

## II.

### Consistorul.

În decursul anului școlar 1899 au intrat la Senatul școlar 1831 piese și s'au ținut 17 ședințe, în ședințe s'au pertractat 364 piese, ear' restul de 1467 afară de ședințe — presidial.

Din aceste cifre apare, că agendele s'au înmulțit în proporțiune cu anul precedent cu 364 piese.

Sporirea agendelor e în legătură cu greumintele, ce se ivesc în jurul salariilor învățătoresți și a înmulțirii școalelor solicitate de organele statului, și dificultate de neajunsurile comunelor parohiale de-a le îndeplini. Aceasta urgare a sporirii școalelor e simptomească, și prevestește o îngreunare a resortului, ce reclamă îndeplinirea postului de referent-asesor, acum vacant, cu un bărbat dedicat și destoinic pentru devingerea greutăților, câte se ivesc pe terenul învățământului, întocmai precum și întregirea senatului școlar, redus la numărul de 6 al asesorilor, dintre cari însă unul n'a participat de fel la ședințele consistoriale, iar' unul — o singură dată în decursul anului întreg.

Tocmai din aceasta reducere a membrilor senatului școlar, dintre cari unul ca protopresbiter, al doilea împedecat în funcțiunea sa de secretar consistorial prin morb, iar ceilalți doi ca advocați și cu funcțiuni deosebite, au făcut imposibilă o instituire de comisari consistoriali pentru inspecțiunea școalelor conform decisului sinodului Nr. 32 lit b., din 1899, căci între atari împrejurări nu ar fi putut satisface realei intențiuni a §-lui 127 din Statutul organic. A rămas dar realizarea numirii de comisari, inspectori de școale în sarcina noului Consistor, care, odată întregit, în presenta sesiune va dispune de necesarele puteri de inspecțiune, prevăzută în §-ul 127 al Statutului organic.

Despre măsurile luate pentru eruarea cauzei scăzământului în frecventarea școlară pe teritoriul Consistorului aradan — pentru-ce am avut mandatul de sub N-rul 33 lit. a), și satisfacerea recerințelor §-lui 137 l. 17 a regulamentului pentru organizarea învățământului — am esmis circularele de sub 1519 ex. 1900, alăturate sub 1 și 2, al căror rezultat se va vedé din rapoartele speciale. Astfel conform adneselor de sub 3/. am luat dispoziții pentru lărgirea frecvențațiunei școlare și sporirea școalelor, la ce suntem provocați de cătră organele civile.

Tot sub N-rul 32 lit. c), și Nr. 40 ne-a îndreptat Ven. Sinod. ținut la 1899, cu esoperarea incasării speselor culturale prin antistiile comunale alătura cu incasarea celorlalte contribuii publice.

Conform actelor de sub 4/. Consistorul a cerut cu insistență de la Înaltul Guvern acel serviț, dar a întâmpinat categoric refus. Supunem această afacere aprețierii Ven. Sinod pentru mai departe înviațiune.

Sub N-rul 83 a dispus Ven. Sinod, întrunit la anul 1899, de proporționarea venitelor fondului pentru ajutorarea școalelor serace între districtul consistorial aradan și orădan. — Conform actelor adnesate sub 5/. Consistorul plenar al districtului consistorial aradan, în ședința sa de la 7/19 Octombrie 1899, a pus la dispozițiunea Consistorului orădan 1/3 parte din venitul anual al fondului pentru ajutorarea școalelor sărace, care prin rezoluțiunea sa din 6/18 Novembre 1899, Nr. 1133/141 școl. 1899, cere 2/5, care cerere sub Nrul 7439/1899, s'a tran-

spun Veneratului Consistor plenar arădan, pentru a face propunere Venerabilului Sinod eparchial, acum întrunit.

La însărcinarea de sub Nrul 34/1899 pentru rezolvarea cererii învățătorului Panaiot Boarescu din Igrîș, avem onoare a raporta, că inspectorul regesc de școale al Torontalului a abstat de la pensionarea din oficiu a numitului învățător, conform actelor de sub 6.

Ajutor pentru scopuri culturale a primit Consistorul și estimp de la institutul de credit și economii „Victoria” 250 fl., de la „Lipovana” 60 fl., de la „Lucașfărușul” 10 fl., și de la „Mureșanul” 25 fl.

(Va urma.)

## Archiepiscopul și Metropolitul ANDREIU Baron de ȘAGUNA.

(Discurs de recepțiune rostit la 13/26 Martie 1900 de P. S. Sa Episcopul Nicolae Popea în ședința solemnă a Academiei române sub președința M. S. Regelui Carol.)

(Continuare.)

Pe terenul literar nu știu în adevăr ce să admir mai mult: talentul și erudițiunea, ori activitatea lui Șaguna? Considerând ocupațiunile lui multe și diferite în afaceri bisericesti, politice-naționale, școlastice, apoi trebuie să ne prindă mirarea că îi mai putu rămâne timp încă și pentru studii literare, și încă profunde și grele, pe căi necălcate de alții la noi înainte dînsului. Da, în mijlocul luptelor continue, el mai află timp și pentru studii serioase, prin cari ne înavuți literatura în mod considerabil, parte compunând însuși o mulțime de cărți: dogmatice, canonice, istorice și școlare de mare preț, parte retipărind toate cărțile voluminoase bisericesti rituale, trecându-le însuși prin reviziune. Până chiar și manuscritele și corecturile încă le aduna și lega spre păstrare. Diligența lui eră fără seamă. Studiul canonic eră puțin cunoscut până la dînsul între Români, el mai cu samă ne familiarisă cu acela și cu literatura bisericască peste tot.

Mare e numărul operelor date la lumină de Șaguna. Operele acestea se impart peste tot: în opere compuse de el însuși, în cărți retipărite de dînsul și în cărți ce le incredințase el altora spre compunere ori traducere și apoi le tipări în Tipografia arhidieceșană. El însuși ne spune aceasta, zicînd:

„Am atins mai sus, că am lucrat mai mulți ani la acest op (Dreptul canonic), și mărturisesc aceasta și a doua oară, însă nu pentru că aș fi fost indiferent cătră întreprinderea mea aceasta, ci pentru că eram prea mult ocupat cu lucruri oficiale încă atunci, când eram în posturi subalterne bisericesti, iară de când am primit, înainte cu două-zeci de ani, ca Episcop, cărma Bisericii noastre din Ardeal, și mai mult mi s'au înmulțit trebile; pentru că am cunoscut numai decât necesitatea cea mare și întăitoare pentru unele cărți bisericesti și școlare, cari nu iertă fără pagubă învederată a binelui comun amânarea retipăririi unora și compunerii și edării altora, dintre cari cele

bisericesti toate le-am retipărit, iar dintre cele școlare și științifice unele le-am compus eu și altele le-am incredințat unor bărbați științifici spre compunere ori traducere, și așa le-am tipărit în tipografia, care o am fundat eu și o am dăruit Bisericii noastre din Ardeal.”<sup>1)</sup>

Operele compuse și date la lumină de Șaguna sunt:

1. Promemoria despre dreptul de autonomie al Bisericii ortodoxe române din Ardeal (1849).
2. Adaos la această Promemorie (1850).
3. Promemoria cătră Ministrul austriac de Culte (1851).
4. Elementele Dreptului canonic (1854).
5. Cunoștințe folositoare despre trebile căsătăriilor (1854).
6. 26 cuvîntări la sîrbători mari (1855).
7. Recurs sau gravamîne în contra Ministrului austriac de Culte Thun (1855).
8. Respingerea unor atacuri privitoare la traducerea Bibliei (1858).
9. Datorințele supușilor cătră Monarchul lor (1858).
10. Istoria bisericască, în 2 tomuri (1860).
11. Antorismul sau deslușiri comparative la dorințele clerului din Bucovina (1861).
12. Tot acesta, tradus în limba germană.
13. Hirotesier și Hirotonier (1861).
14. Instrucțiune pentru învățători (1862).
15. Rînduiala sfințirii bisericilor prin archiereu (1862).
16. Proiect de regulament pentru afaceri bisericesti, școlare și fundaționale (1864).
17. Actele sinoadelor bisericesti din 1850, 1860 și 1864.
18. Instrucțiune pentru directorii școlari (1865).
19. Rînduiala sfințirii de Episcop (1865).
20. Instrucțiune pentru profesorii Seminarului arhidieceșan (1865).
21. Scrisori apologetice (1867).
22. Compendiu de Dreptul canonic (1868).
23. Drepturile și datorințele civile pentru școalele populare (1870).
24. Enchiridion, carte manuală de canoane (1871).
25. Manual de studiul pastoral (1872).
26. Calindarul Tipografiei arhidieceșane.

Cărțile revăzute, corese și retipărite de Șaguna sunt toate cărțile rituale bisericesti, începînd cu Biblia ilustrată, în număr de 37; iară cărțile compuse și traduse de alții la dispozițiunea lui sunt diverse cărți școlare, în număr de 26.

(Va urma.)

## Sinodul eparchial rom. gr. or. al diecesei Aradului.

Ședința X.

s'a ținut la 22 Aprilie (5 Maiu) a. c. la 10 oare a. m.  
Președinte: P. S. Sa Domnul Episcop diecesan *Iosif Goldis*, notar: Dr. George Popa.

Se cetește protocolul ședinței VIII, și se autentică.

Presidiul presintă următoarele esibite:

<sup>1)</sup> Introducerea în Compendiul de Dreptul canonic, de Andreiu Baron de Șaguna etc. p. XII.

a) Cererea învățătorilor Aurel Lepa și Iosif Popa din Fibiș, pentru de a li-se da în folosință intră- și estravilanul parohiei reduse din Fibiș;

b) Rugarea credincioșilor Ioan Ristin și soții din Fenlac pentru sanarea mai multor rele, ivite în comuna lor și permiterea escrierii concursului pentru îndeplinirea posturilor învățătoarești din aceea comună:

Se predau comisiei petiționare.

Deputatul Dr. Nestor Oprean face următoarea propunere :

Considerând, că sinodul eparchial din anul 1897 cu concludul luat sub Nrul 73 lit. c) a însărcinat Venerabilul Consistor, ca studiând întregul regulament pentru administrarea și manipularea fondurilor să facă propuneri de modificarea acestuia ;

considerând, că acest conclud nici până aci nu s'a executat ;

considerând, că la darea de împrumuturi se recere, conform §-lui 16, ipotecă, de carea comunele noastre bisericești în genere nu dispun ;

considerând, că în urma acestei stări de lucruri comunele noastre bisericești în cele mai multe cazuri sunt silita a lua împrumuturi dela institute de bani, în mai mare parte străine și a solvi acelora interese de usură ;

considerând, că modificările necesare a regulamentului în aceasta direcțiune se pot trăgăna încă mult timp ;

propune, ca Venerabilul Sinod eparchial să aducă următorul conclud :

Consistorul eparchial este îndreptățit — și până la facerea modificărilor regulamentului în acésta direcțiune — excepționalmente a se abate dela dispozițiunile §-lui 16 a regulamentului pentru manipularea și administrarea fondurilor și fundațiunilor eparchiale la acordarea de împrumuturi comunelor noastre bisericești spre scopuri bisericești culturale.

Sinodul enunță drept conclud propunerea.

La interpelarea deputatului Ioan Russu Șirianu, adresată P. S. Sale Domnului Episcop în decursul ședinței IX, în cauza incompatibilității de igumen al mănăstirei Hodoș-Bodrog cu postul de director seminarial în Arad, ocupate actualmente de P. C. Sa archimandrit Augustin Hamsea, P. S. Sa dă următorul respuns :

Am cerut și P. C. Sa archimandritul Augustin Hamsea mi-a dat explicațiuni în afacerea sulevată și, după a P. C. Sale părere, n'ar esista cas de incompatibilitate, și este cu atât mai puțin dispus a se despărți de unul ore-care dintre aceste două posturi, cu cât nu le-a căutat, ci i-s'au oferit.

P. S. Sa roagă sinodul să-i concreadă P. S. Sale afacerea pentru competentă rezolvare.

Deliberând Sinodul asupra afacerii, la propunerea lui Dr. Ioan Suci, enunță :

Chestia de incompatibilitate a P. C. Sale Diui Augustin Hamsea se concrede P. S. Sale Domnului Episcop

diecesan pentru a o rezolva conform dispozițiunilor canonice în partea ei monachală și a ordinii de serviciu în seminar, ca nici ordinea canonică, nici a învățământului, să nu fie călcate, și a face la sesiunea procsimă raport despre arangiamentul făcut.

Se continuază raportul comisiei epitropești. Raportorul Sava Raicu dă deslușiri relative la eșitele preliminate pe 1899 din fondul clerical, iar sinodul primește propunerea comisiei și ia la cunoștință raportul avisând Consistorul la incasarea riguroasă a restanțelor.

Comisiunea raportează că, scontrând Cassa Consistorială și hârțiile de valoare le-a aflat în ordine și propune, iar sinodul ia la cunoștință îndatorând comisiei de scontră a se întruni pe viitor : cu 3 zile înainte de sinod pentru pregătirea materialului. În comisia de scontro, pe noul period de trei ani sunt aleși deputații : Georgiu Popoviciu protopop, Tit Mărgineanț și Dr. Ioan Suci.

Relativ la propunerea deputatului Aug. Boțoc, în cauza învinuirii învățătorilor din inspectoratul Boroșineului, comisiei școlară propune, iar sinodul primește transpunerea ei la Consistorul din Arad pentru rezolvare.

Urmează raportul comisiei petiționare. Raportor : Dr. George Popoviciu :

a) Rugarea parohiei Vecherd, pentru autorizarea unei colecte în diecesă spre scopul edificării unei școli acolo, se încuviințează.

b) Cererea inv. Ioan Lepa și Iosif Popa,

c) Cerea credincioșilor din Fenlac —

se transpun Consistoriului arădan pentru rezolvare.

Urmându-se cu raportul comisiei bisericești, în afacerea sectelor religioase de pe teritoriul Diecesei, comisiei prin raportorul Dr. Ioan Trailescu, propune, iar sinodul cere : înaintarea unui raport amănunțit pentru procsima sesiune sinodală dela ambele Consistoare însoțit de propuneri concrete relative la pașii de întreprins.

Comisiunea organizatoare, prin raportorul ei Dr. Nicolau Oncu, referitor la propunerea Consistorului arădan de a-se institui un referent-ajutător pe lângă controlorul-contabil propune, iar sinodul, și până la o regulare definitivă permite îndeplinirea celor două posturi pe lângă rezervarea dreptului de a-se pronunța definitiv și la timpul său Sinodul.

P. S. Sa Domnul Episcop, Iosif Goldiș ca președinte, anunță, că la ordinea zilei urmează alegerile și anume :

a) Împlinirea postului de vicariu episcopesc și președinte al Consistorului din Oradea-mare, devenit vacant prin alegerea de episcop a P. S. Sale Iosif Goldiș ;

b) Alegerea asesorilor consistoriali în senatul școlar și epitropesc la Consistorul din Arad în număr de câte 12 ;

c) Completarea numărului asesorilor consistoriali onorari în senatul strîns bisericesc al Consistoriului

arădan la 12 prin alegerea alor 3 asesori în senatul strins bisericesc al Consistoriului din Arad;

d) Alegerea alor câte 9 asesori consistoriali în senatul școlar și epitropesc al Consistoriului din Oradea-mare;

e) Completarea numărului asesoriilor onorari în senatul strins bisericesc al Consistoriului din Oradea-mare prin alegerea alor 2 asesori.

La propunerea deputatului R. Ciorogariu se aleg trei comisii precum urmează:

I. Pentru scrutinarea alegerii de vicariu: Ioan Groza, Dr. Ioan Suciș și Sava Raicu.

II. Pentru scrutinarea alegerilor la Consistorul din Arad: Toma Pacala, Dr. Gavril Cosma și Mihai Veliciu.

III. Pentru scrutinarea alegerilor la Consistorul din Oradea-mare: George Popoviciu, Petru Truța, Dr. Nestor Oprean.

Ședința se suspende pe 15 minute. Redeschisă, se constată că sunt prezenți 51 deputați, cari sunt chemați prin apel nominal a-și pune ședulele de votare în urne.

Pen'ru vicariul eppesc și președ. al Consistorului din Oradea-mare se dau 50 ședule de votare; pentru asesori ambelor Consistoare câte 51 ședule. Diferința de 1, provine de acolo, că P. C. Sa Vasilie Mangra n'a votat pentru vicariu.

Urnele se predau comisiunilor, cari în fața sinodului fac scrutiniul.

Comisiunea I. raportează, că din 50 voturi pentru vicariu a întrunit 30 P. C. Sa Părintele protosincel profesor de teologie Vasilie Mangra, iar 20 ședule au fost albe; în urmarea căreia P. S. Sa Domnul Episcop îl și declară de ales, dându-i aprobarea și binecuvântarea.

Ședința se suspende din nou. Redeschizându-se, și iar Comisiunea II. prin raportorul M. Veliciu prezentând rezultatul scrutiniului, pe baza aceluia presiidiul declară de aleși

### I. Pentru Consistorul din Arad.

a) În senatul strins bisericesc:

de asesori onorari pe: Vasilie Mangra, Dr. Ioan Trailescu, Gerasim Sêrb, căroră P. S. Sa le și dă încuviințarea canonică și-i întărește.

b) În senatul școlar:

de asesor referinte ordinar pe: Romul Ciorogariu,

de asesori onorari pe: Ioan Petran, Traian Vațian, Augustin Beleş, Adam Rosa, Paul Rotariu, Dr. Nestor Oprean, Augustin Boțoc, Stefan Antonescu, Aurel Petroviciu, George Feier și George Lazar.

c) În senatul epitropesc:

de asesor referinte ordinar pe: Gerasim Sêrb (Pil),

de asesori onorari pe: Dionisie Popoviciu, Paul Tempea, Iancu Ștefănuț, Vasiliu Olariu, Dr. Nicolau Oncu, Emanuil Ungurean, Dr. Ioan Suciș, Petru Truția, Sava Raicu, Gerge Purcariu și Ioan Moldovan.

Urmând comisiunea III. scrutinătoare, pe baza rezultatului scrutiniului, presintat prin raportorul Dr. Nestor Oprean, presiidiul declară de aleși

### II. Pentru Consistorul din Oradea-mare.

a) În senatul bisericesc:

de asesori onorari pe: Vasiliu Papp (Topa-sup.), Andrei Horvath, căroră P. S. Sa le dă încuviințarea canonică și-i întărește.

b) În senatul școlar:

de asesori onorari pe: Ioan Teorean, Stefan Domocoș, George Dudulescu, Teodor Lazar, Nicolau Zigre, Dr. Florian Duma, Dr. Atanasiu Marienescu, Paul Gavrillette și Dr. Nicolau Popoviciu.

c) În senatul epitropesc:

de asesori onorari pe: Petru Ciuhandu, Mochiu Vancea, Iosif Moldovan, Dimitriu Negrean, Nicolau Papp, Paul Fassie, Paul Papp, Ioan Glițe și Dr. Iustin Papp.

După acestea ședința se rădică și procsima ședința se anunță pe după ameazi la oarele 4.

### CALINDARIUL BISERICESC.

**Duminecă, 28 Maiu.** S. mucenic Eutichie; Prea cuv. Nichita mărturisitorul; Sf. muceniță Eliconida.

**Luni, 29 Maiu.** Sf. muceniță Teodosia; Sf. mucenic Olvian.

**Marți, 30 Maiu.** Prea cuv. Isachie.

**Mercuri, 31 Maiu.** Sf. mucenic Eremie.

**Joi, 1 Iuniu.** Sf. martir Iustin, filosoful.

**Vineri, 2 Iuniu.** Sf. Nichifor, mărturisitorul.

**Sâmbătă, 3 Iuniu.** Sf. mucenic Lucian.

### D I V E R S E.

\* **Rusalțiile în Oradea-mare.** În legătură cu instalarea vicariului episcopesc, P. S. Sa în asistența P. C. C. Lor nou alesului vicariu Vasiliu Mangra, protosincelului Ioan I. Papp, a unui ierodiacon și unui diacon — cari au plecat din Arad eri la oarele 11-20' — la Oradea-mare — precum și în asistența preoțimeii din loc și jur va sevăși Sfânta Liturgie în ziua primă de Rusalii în Biserica din Oradea-mare, la area respunsurile le va eseuta corul seminarial din Arad sub conducerea profesorului Trifon Lugoșan. — Ziua a doua de Rusalii, Luni, P. S. Sa va liturgisi în Biserica din Rontău.

Solemnitatea sêrbării Rusaliilor se va rădica prin chirotoniile luate în vedere cu aceste ocașii, anume în ziua primă: a diaconului Vasiliu Terebențiu întru presviter al parohiei a doua din Izvin (protopopiatul Timișorii) și întru diacon a absolventului de teologie Ioan Moga; în ziua a doua — a diaconului Ioan Moga întru presviter al parohiei Jermata (protopopiatul Ienopolei), și întru diacon a absolv. de teologie Antonie



**P e r v a.** Ziua a trei, va urma în ședința consistorială plenară, convocată deja pe aceea zi în Oradea-mare, instalarea P. C. Sale Părintelui protosincol *Vasilie Mangra* în postul său de vicariu episcopesc și președinte al Consistorului din Oradea-mare.

\* **Esamenale de calificare.** Se atrage atențiunea candidaților cari se vor prezenta la esamen de calificare să-și ajusteze petitele cu toate actele, anume absolut, atestat de serviciu etc., căci altfel nu vor fi admiși la esamen.

\* **Chirotonire.** Ieri a fost chirotonit în capela episcopescă de către P. S. Sa Domnul Episcop diecesan întru diacon absolventul de teologie *Vasiliu Terebentiu*.

\* **Programa** esamenelor dela institutul pedagogic gr. or. român din *A r a d*, la finea anului școlar 1899—900:

**V i n e r i** în 2/15 Iunie, dela 8—10 oare a. m. examen cu școala de aplicațiune. — Dela 4—6 oare p. m. examen cu cursul pregătitor din toate obiectele de inv.

**S â m b ă t ă** în 3/16 Iunie, dela 8—10 oare a. m. curs. IV pedagogic: Religia, Pedagogia, Româna, Germană. — Dela 10—12 oare a. m. curs. I și II teologic: Româna, Istoria bis.; c. III teol. Dreptul can. c. II teol. Morala.; c. III Higiena. — Dela 4—6 oare p. m. curs. III și IV prep. Cant și Tipic.

**L u n i** în 5/18 Iunie, dela 8—10 oare a. m. curs. IV prep. Matematica, Istoria, Constituția, Fizica, Geografia și Higiena. — Dela 10—12 oare a. m. curs. III prep. Religia, Pedagogia, Româna, Geografia. — Dela 4—6 oare p. m. curs. I—III teol. Cant și Tipic.

**M a r ți** în 6/19 Iunie, dela 8—10 oare a. m. curs. II prep. Maghiara, Pedagogia, Istoria Patriei și Geografia. — Dela 10—12 oare p. m. curs. III prep. Matematica, Istoria universală, Maghiara, Chemia, Germană. — Dela 4—6 oare p. m. curs. I și II prep. Cant și Tipic.

**M e r c u r i** în 7/20 Iunie, dela 8—10 oare a. m. curs. II prep. Religiunea, Matematica, Româna, Germană, Istoria naturală. — Dela 10—12 oare a. m. curs. I prep. Religiunea, Maghiara, Aritmetica, Geografia. — Dela 5—6 oare p. m. Gimnastica cu cursurile preparandiale.

**J o i** în 8/21 Iunie, dela 8—10 oare a. m. curs. IV prep. Limba maghiară.

**V i n e r i** în 9/22 Iunie, dela 8—10 oare a. m. curs. I teol. Teologia fundamentală; curs. II teol. Dogmatica; curs. III teol. Pastorală; curs. I și II teol. Istoria bis. curs. III teol. Omiletică. — Dela 10—12 oare a. m. curs. I prep. Pedagogia, Româna, Germană, Istoria naturală.

**S â m b ă t ă** în 10/23 Iunie, dela 8—11 oare a. m. curs. I—III teol. Studiul biblic; c. III teol. Liturgică; curs. I—II teol. Pedagogia; curs. III teol. Catechetica și Constituția.

**D u m i n e c ă** în 11/24 Iunie, după serviciul divin, cetirea clasificățiunilor.

**L u n i** în 12/25 Iunie, dela 8—12 oare a. m. examen cu preparandistele și preparanzii privațiști din cursul IV.

**M a r ți** în 13/26 Iunie, dela 8—12 oare a. m. examen cu preparandistele din c. III.

**M a r ți** în 13/26, **M e r c u r i** în 14/27 și **J o i** în 15/28 Iunie, examen de calificare învățătoarească.

**V i n e r i** în 16/29 Iunie, dela 8—12 oare a. m. examen cu preparandistele de curs. I prep. — Dela 3—7 oare p. m. examen cu preparandistele de curs. II prep.

\* **D ă r u r i p e n t r u S f ă n t a b i s e r i c ă.** La praznicul Înălțării Domnului nostru *Isus Christos* la ceriu din est an credinciosul nostru *Moise Plapșa*, condus de adevărată pietate creștinească, a dăruit pe sama S-tei noa-

stre biserici de aici o cruce împodobită frumos și redictă de dânsul în hotarul comunei în preț de 10 coroane; iar evlavioasa văduvă de aici *Alca Cioca* a jertfit S-tei biserici un prapore frumos de mătăasă, în preț de 140 coroane. Atât crucea cât și praporul s'au sfințit cu solemnitatea cuvenită tot în Sărbătoarea S-tei Înălțări. Primească marinimoșii dăruitori și pe aceasta cale adâncea noastră mulțămîntă. Nobilele fapte a-le lor creștinești servească și altor credincioși de exemplu îndemnător întru preamărirea lui Dumnezeu. În numele comitetului parochial din *Hodoni*: *Ioan Plavoșin*, m. p. paroch gr. or. rom.

\* **Fapte vrednice de laudă.** În comuna *Vamoșlaz*, pentru dragostea și iubirea lor față de sf. biserică, în comun s'au hotărit *K. Teodor Pap* jude comunal, *George Vereș senior*, *Ioan Susman junior*, *B. Todor Pap*, *Ilie Tronca* și *Nicolau Susman* a redica în curtea s. biserici o cruce în preț de 120 coroane. Sfințirea restignirei s'a făcut cu toată solemnitatea în 21 Mai st. v., (4 Iunie) servind 4 preoți în frunte cu concernintele protopop *Dl. T. Pacala*. Tot din indemnul seu propriu, soția lui *George Pap*, născută *Ana Vereș* văzând, că la biserică se recere nescari reparări, în scopul acesta a dăruit 60 coroane. Mai mulți binefăcători văzând, că ușile împărătești dela altarul *Dlui* sunt cam slabe, le-au făcut de nou. Un binefăcător *George Pap*, urmat și de alți buni creștini, a renovat gardul sfintei biserici jur-înprejur. Pentru acesta fapte nobile creștinești, demne de imitat, ca un păstor a lor sufletesc atât în numele meu cât și acelor alți creștini, le aduc și pe aceasta cale mulțămîntă, rugând pre atotputernicul *Dzeu*, să le respetească înzeoit și înmiit. Jertfe lor fie jertfa lui *Avel*! *Vamoșlaz* 31 Mart. v. 1900. — *Livia Rada*, m. p. parochul locului.

\* **Carte didactică aprobată.** Ministerul de Culte și Instrucțiune publică reg. ung. prin ordinațiunea dela 14 Ianuarie 1900 Nr. presidial 5276/1899 a aprobat pentru școalele populare cartea: „A treia carte de cetire pentru copii și copilele din anul al 3-lea și al 4-lea de școală întocmită de mai mulți prietini ai școlii.” Se poate procura dela *Librăria editoare Ciurcu Brașov*, precum și dela toate librăriile din patrie cu prețul de 65 cr. sau 1 coroane 30 bani.

\* **Bibliografie.** A eșit de sub tipar *G e g r a f i a* pentru școalele populare, întocmită pe baza planului ministerial de instrucțiune partea a II. (pentru clasele V. și VI.) de *Vasilie Goldiș*, prof. gimnasial. Cu numeroase ilustrațiuni și harte. Editura librăriei *Ciurcu, Brașov*. — Prețul 25 cr. sau 50 fl.

Nr. 40/1900.

## Convocare.

Reuniunea învățătorilor ort. rom. din despărțământul protopresbiteral al *Aradului* i-și va ține proc-sima ședința **Vineri la 2/15 Iunie 1900** în comuna *Șeitin*, în școala *D-lui* inv. *Demetriu Micu* pe lângă următoarea —

Programă:

1. La 7<sup>1</sup>/<sub>2</sub> oare dim. participare la „*Chemarea Duchului Sânt.*”
2. Ascultarea esamenului în școală *D-lui D. Micu*.
3. Cuvânt presidial.
4. Constatarea membrilor prezenți.
5. Încasarea tacselor curente și restante.
6. Inscrierea de membri la convictul învățătorilor.

7. Discușiune asupra opului „Simplificarea gra-  
fiei și ortografiei de Ilia Trăilă.”
  8. Raportul presidiului.
  9. Raportul casarului.
  10. Raportul bibliotecarului.
  11. Raportul controlorului.
  12. Discușiuni asupra unor chestiuni școlare.
  13. Alegerea alor 3 membri pentru verificarea  
protocolului.
  14. Presentarea eventualelor operate ori diser-  
tațiuni.
  15. Reflensiuni asupra esamenului ascultat.
  16. Propuneri și interpelări.
  17. Ficsarea procsimei adunări.
  18. Restaurarea biroului despărțământului.
  19. Incheiere.
- Nădlac, la 5 Iunie n. 1900.

*Samson Lugoșanu,*  
președinte.

*Georgiu Petrovicu,*  
secretar.

NB. Domnii învățatori, cari vin din spre Arad, pen-  
tru a pute participa la conferință dela început, sunt poștiți a  
veni în presară și la gara din Pecica vor fi așteptați de  
trăsuri, dar fie-care să-și însinue participarea cel puțin cu  
3 zile mai înainte Dlui Inv. Dem. Micu, pentru a-se ști  
orienta cu trăsurile și cu cvartirele.

## C O N C U R S E.

În urmarea pensionărei fostului învățator Moise  
Eleneș, pentru îndeplinirea definitivă a stațiunii învăță-  
torești dela a II-a școală gr. or. română din Sânmiclău-  
șul-Român, protopresbiteratul Tincei, se escrie concurs cu  
termin de alegere pe sârbătorea SS. ap. **Petru și Pavel.**

Emolumintele legate cu acest post sunt următo-  
arele: 1) Salar anual în bani solviți pe pătrariu înainte  
200 coroane; 2) Cuartir liber; 3) 6 jughere pământ ară-  
tor, lucrat de comună, computat jugherul la 40 coroane  
— 240 coroane; 4) 15 cubule de grâu amestecat sau  
săcară a 10 coroane — 150 coroane; 5) 6 mtr. lemne  
de încălzit 32 coroane; 7) Pentru conferințele învățăto-  
rești 4 coroane; 8) Dreptul de cvincenal la timpul său 100  
coroane de tot 726 coroane; iar ștoale cantonale spera-  
tive 50 coroane la olaltă 776 coroane.

Alegândul învățator este deobligat a ține și canto-  
ratul din strană împreună cu ceialalți învățatori.

Doritorii de a ocupa acest post au să fie prepărânzi  
cualiificați; recursele lor ajustate cu documentele recerute  
și adresate comitetului parochial din Sânmiclăușul-român  
să-le subștearnă Prea On Domn protopresbiter și inspec-  
tor școlar Nicolau Rocsin în Méhkerek p. u. Kőtegyán  
com. Bihor, până la terminul sus indicat având a-se pre-  
senta în vre-o duminică ori sârbătore în sfta biserică din  
Sânmiclăușul român spre a-și arăta desteritatea în cântare  
și tipic.

Să observă, că aceia cari poșed desteritatea de a  
conduce cor vocal, vor fi preferiți.

Dat din ședința comitetului parochial gr. or. rom.  
din Sânmiclăușul-român, ținută la 18/31 Maiu 1900.

*Mihail Hașiaș,*  
președ. com. par.

*Demetriu Papp,*  
not. com. par.

În conșelegere cu mine: NICOLAE ROCSIN, protopop.

Pentru îndeplinirea definitivă a postului învățăto-  
resc dela școala din parochia Roit, inspectoratul Tincei  
comitetul Bihor, cu termin de alegere pe ziua 29 Iuliu  
(12 Iuliu) 1900, pe lângă următoarele emoluminte:

1) Bani numărari 290 coroane; 2) 15 cubule grâu  
amstecat, toate aceste solvite pe cvartal anticipative; 3)  
2 metri de lemne în natură și 52 coroane în bani pentru  
lemne aduse acasă; 4) 12 coroane pentru paie de încăl-  
zit aduse acasă; 5) cuartir liber, cu o grădină estravi-  
lană și una cromptiște, aceste în tot anul arate iar rodul  
adus acasă; 6) Preiuncturi pentru măcinat; 7) Stolele  
dela mort mare 2 coroane, dela mort mic 1 coroață.

Recurenții au să se prezenteze în vre-o Duminică  
ori sârbătore în Biserica din Roit pentru a-și arăta desteri-  
tatea în cele rituale, iar recursele lor, ajustate conform  
regulamentului congresual pentru învățământ și adresate co-  
mitetului parochial, le vor subșterne P. O. Dnu Nicolae  
Rocsin, protopop în Méhkerek p. u. Kőtegyán, cel mult  
până în ziua 21 Iuliu (4 Iuliu) 1900.

Dat în ședința com. parochial gr. or. rom. ținută  
în Roit la 16/29 Maiu 1900.

*Iosif Nagy, m. p.*  
preș. com. par.

*Ioan Moga, m. p.*  
not. com. par.

În conșelegere cu mine: NICOLAE ROCSIN, m. p. pro-  
topop.

—□—

Pentru deplinirea stațiunii învățătoarești dela școala  
II-a gr. ort. română conf. din Comloș (O.-Szt.-Anna),  
com. Arad, protopresbiteratul Siriei-Világos, devenită în  
vacanță prin pensionarea învățătorului Iacob Musca —  
în înțelesul concludului comitetului parochial, adus în șe-  
dința ținută la 7/20 Maiu 1900, se escrie următorul  
concurs, cu termin de alegere pe 23 Iuliu (5 August)  
1900 pe lângă următoarele emolumente:

1) Salar în bani gata 600 coroane; 2) lemne 8  
orgii, 3 pentru învățator, 5 pentru sala de învățământ;  
3) pentru famulariat 24 coroane; 4) pentru conferințele  
învățătoarești 20 coroane; 5) pentru scripturistica 10 co-  
roane; 6) dela înmormântări, unde va fi poștiți, 1 (una)  
coroață; 7) Cortel cu 2 chilii, o culină, o cămară, grajd  
și alte aparținătoare, precum și grădina de legume, 800  
stângeni □.

Dela recurenți se poștește: a) es'ras de botez; b)  
testimoniu, despre absolvirea institutului preparandial; c)  
testimoniu de cualificațiune; d) testimoniu, pentru în-  
dreptățirea propunerii limbei maghiare, dacă competen-  
tul a depus esamen de cualificațiune înainte de 30 Iunie  
1882; e) atestat despre purtarea morală și eventual,  
despre serviciu neintrerupt, prestat mai înainte; f) decla-  
rațiune, că pe baza serviciului din altă comună (parochie)  
începând dela care dată își formează pretenziune la quin-  
quenal; — ear până la terminul alegerii să se prezinte  
în Sta Biserică din Comloș, pentru arătarea desterității  
în cant și tipic.

Recursele instruate cu documentele sus-amintite  
sunt a se trimite Pre On. D. George Popovici, protopres-  
biter în Siria-Világos, până la 16/29 Iulie 1900, căci cele  
întrate mai târziu nu se vor socoti.

Alesul va îngriji, în Dumineci și sârbători, a ține  
școală de repetițiune, iar în Sta Biserică va conduce  
strana și cântările.

Comloș, din ședința comitetului la 8/21 Mai 1900.

*Mihailu Leucuța, m. p.*  
v. preș. com. par.

În conșelegere cu: G. POPOVICIU, protopop, inspector  
școlar.